

УДК 930.2 [477+437.6] “1994/1996”: 327

ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН (1994–1996 рр.)

Алмашій В. В. (Ужгород)

Національні, міжетнічні відносини, проблема надійного захисту прав національних меншин – одна з найбільш гострих і драматичних проблем сучасності.

Зусилля багатьох держав, міжнародних організацій, кращих умів людства впродовж віків спрямовувалися на пошук дієвих шляхів, які б запобігали виникненню конфліктів на міжнародній основі, створювали необхідні умови для гармонійного співіснування громадян різних національностей. Нині світова практика має багатий і цінний досвід, на користь якого говорять вироблені міжнародні стандарти захисту прав осіб, що належать до національних меншин [4, с. 42].

Саме із широким використанням позитивного досвіду в Україні формуються основні засади політико-правової бази міжнародних відносин як в цілому, так і безпосередньо у сфері етнокультурного розвитку національностей. Визначальними у цій справі стали Декларація прав національностей України, Закони України “Про національні меншини в Україні”, “Про громадянство”, “Про мови в Україні”, “Основи законодавства України про культуру” тощо. Законодавчі документи України, спрямовані на забезпечення інформаційних, культурних, освітніх потреб національних меншин, на відродження й розвиток їх мов та літератур, звичаїв і традицій, високо оцінені міжнародними організаціями, зокрема ООН та ОБСЄ, світовим співтовариством. Авторитетні експерти цивілізова-

ного світу називають їх прогресивними. Завдяки цим документам громадяни України різних національностей дістали політичну і правову перспективу інтеграції у демократичне суспільство [4, с. 43].

На практиці всю діяльність органів законодавчої та виконавчої влади України у духовно-культурній галузі можна умовно розділити на такі основні напрямки:

- 1) відродження та розвиток культури українського етносу в межах України;
- 2) підтримка культурних потреб та прагнень як східної, так і західної українських діаспор;
- 3) задоволення культурних запитів національних меншин в Україні [4, с. 44].

Словацька держава відповідно до норм чинної Конституції визнала головним своїм обов’язком забезпечення прав і свобод людини, що визначає зміст і спрямованість її діяльності. При цьому вона врахувала надбання людства у сфері правової думки [9, с. 448–449]. Вплив міжнародного законодавства, зокрема, Конвенції про захист прав і основних свобод людини, інших документів Ради Європи, спричинив у даній країні значний прорив як у правосвідомості суспільства, так і у нормотворчій діяльності, що забезпечує нові можливості для демократичних перетворень.

Міжетнічні стосунки є однією з найбільш складних проблем, яка зачіпає як організацію державного і суспільного життя всередині

кожної полінаціональної країни, так і міждержавні та міжнародні стосунки. У будь-якій країні мирне співіснування різних національних, етнічних, мовних або релігійних меншин є позитивним фактором, джерелом соціального та культурного збагачення. Особливо це актуально для країн постсоціалістичного табору, які потрапили у прірву соціально-політичної кризи у зв'язку із зміною політичної тоталітарної системи на систему демократичної орієнтації [20, с. 87].

Для досягнення виходу із соціально-політичної кризи країнам необхідна стабільність та злагода в самому суспільстві (міжконфесійна, міжнаціональна тощо). А відмова від будь-якої дискримінації поряд із позитивними результатами у зовнішній політиці сприяють внутрішній політичній та соціальній стабільності, які, у свою чергу, сприяють економічній стабільності. Світовий досвід довів, що відмова від усяких форм дискримінації, зокрема, відмова від негативного ставлення до меншин у політичній, соціальній, культурній та економічній сферах, сприяє політичній і соціальній стабільності держав. Слід зазначити, що в умовах демократизації суспільного життя у постсоціалістичних країнах Центральної і Південно-Східної Європи різко посилюється процес національного усвідомлення. Сама Словаччина, яка до 1 січня 1993 року займала залежне становище від Чехії у рамках Чехословаччини, не стала виключенням [20, с. 88]. Відзначимо, що історією українсько-словацького співробітництва в контексті міжнародних відносин, серед інших дослідників, займався в 90-их роках ХХ ст. Володимир Приходько, автор ряду наукових статей з даної проблематики. В них констатувалося, що таке співробітництво відповідає національним інтересам як України, так і Словацької Республіки [15].

Новий етап в розвитку українсько-словацького взаємовигідного співробітництва в цілому, в тому числі і в контексті міждержавних відносин, настає з часу виникнення незалежної Словацької Республіки. Це підтвердив перший офіційний візит Президента Словацької Республіки Міхала Ковача до столиці України 29 червня 1993 року. Під час його зустрічі з президентом України Леонідом Кравчуком було детально обговорено стан і перспективи розвитку українсько-словацького співробітництва. М. Ковач висловив щире подяку керівництву української держави, яка першою офіційно визнала суверенітет Словацької Республіки [10, с. 109; 28, с. 297].

До речі, Україна була в числі тих 98 країн світу, які уже 15 січня 1993 року внесли проект резолюції 47-ї Генеральної Асамблеї ООН «Про прийняття Словацької Республіки у члени ООН». Великим успіхом переговорів у Києві на найвищому рівні було підписання Договору про добросусідство, дружні відносини і спів-

робітництво між Україною і Словацькою Республікою, який 24 лютого 1994 року ратифікувала Верховна Рада України [5, арк. 1–15; 10, с. 110–111; 13; 29].

Договір, укладений між Україною та Словаччиною 29 червня 1993 року, заклав солідну правову базу для міжнародного співробітництва між Україною і Словацькою Республікою, започаткував новий етап у розвитку міжнародного співробітництва між двома сусідніми державами. Це засвідчила інтенсивна і корисна як двостороння, так і регіональна співпраця, регулярні зустрічі, ділові контакти на різних рівнях з обох сторін.

Дуже насиченим виявився офіційний візит Міністра закордонних справ України А. Зленка до Словацької Республіки 22 лютого 1994 року. Міністр був прийнятий Президентом країни М. Ковачем та головою Національної Ради І. Гашпаровичем [10, с. 111]. У ході переговорів із словацьким Міністром закордонних справ Й. Моравчиком були розглянуті питання двостороннього співробітництва, розширення і поглиблення регіональної та глобальної безпеки, участі обох країн у загальноєвропейських процесах. Було розглянуто питання прикордонного співробітництва. Тоді ж міністр закордонних справ А. Зленко відкрив посольство України у Словацькій Республіці [10, с. 111; 30].

Представляє, однак, інтерес той факт, що Україна уже наприкінці 1993 року виступила ініціатором заснування змішаної міжурядової Двосторонньої українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти і культури... [34, с. 1]. На засіданні групи експертів України і Словаччини, що відбулося в червні 1994 р. в Братиславі, мова йшла про створення українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти й культури. Були визначені основні принципи діяльності комісії і конкретизовані проблеми, які потребують швидкого розв'язання, зокрема – стосовно збереження мови, національних і культурних традицій, розвитку освіти. Посол України у Словацькій Республіці П. Сардачук зустрівся з міністром культури Д. Слободніком. Під час розмови було обговорено проблеми розширення і поглиблення культурного співробітництва, активізації контактів між працівниками культури, літератури і мистецтва [16, арк. 1–12].

Однак, переговори щодо створення українсько-словацької Комісії та предмету її діяльності, тривали більше року. Українська громадськість Східної Словаччини з нетерпінням очікувала процесу початку роботи Двосторонньої українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти і культури, покладаючи на неї великі сподівання і надії. Ще 12 березня 1994 року з Посольства України в СР на адреси МЗС України, Міністерства України у

справах національностей, міграції та культур (та ін. – за списком) була надіслана довідка про проблеми української національної меншини у Словацькій Республіці за підписом Посла України Петра Сардачука [14, справа 7623, арк. 24–29]. Керівництвом Посольства були напрацьовані і викладені в кінці документу ряд пропозицій, прохань до керівництва української держави, відповідних її міністерств і відомств. Серед них: “... вважали б за необхідне прискорити початок практичної діяльності змішаної українсько-словацької міждержавної комісії в справах національних меншин, де без лишньої скромності ставити і розглядати пекучі питання української меншини у Словаччині і українсько-словацьких відносин у цьому плані” [14, справа 7623, арк. 29].

Документи говорили про активізацію українсько-словацького діалогу у різних сферах. Відповідно до затвердженого українсько-словацького політично-дипломатичного графіка МЗС України на IV квартал 1994 р. Міністерству України у справах національностей, міграції та культур було доручено підготувати й провести в Києві перше засідання Двосторонньої українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти і культури [12, справа 7623, арк. 61] з таким порядком денним:

1. Стан і перспективи подальшого розвитку українсько-словацького співробітництва в галузі культури.

2. Обмін інформацією про чинне законодавство двох країн стосовно забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин.

3. Обмін інформацією про становище української національної меншини в Словаччині та словацької національної меншини в Україні.

4. Обговорення й підписання Протоколу першого засідання Комісії тощо.

Висловлювалося прохання Міністерства України у справах національностей, міграції та культур до Уряду дати доручення відповідним міністерствам щодо підготовки питань порядку денного та організації першого засідання зазначеної Комісії [12, справа 7623, арк. 61].

28 листопада 1994 року Кабінетом Міністрів України було видано розпорядження № 20220/34 за підписом Віце-прем'єр-міністра України І. Ф. Кураса наступного змісту: “До листа Міністерства у справах національностей, міграції та культур від 24.11.94 р. № 10–138/2. МЗС (Удовенку Г. Й.); Мінкультури (Яковині М. М.); Міносвіти (Згуровському М. З.); Міністерство у справах національностей, міграції та культур (Шульзі О. М.). Прошу підготувати відповідну інформацію згідно з порядком денним засідання Комісії...” [8, справа 7623, номер аркуша не вказаний, приєднаний до арк. 61].

Сторони погодилися на включення до

сфер координації Комісією також питань освітнього і культурного співробітництва. Перше засідання Комісії відбулося в Києві 8–9 лютого 1995 року [1, с. 291–296; 3, с. 78–84]. Проте “Положення про Українську частину Двосторонньої українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти і культури” Кабінет міністрів України затвердив постановою лише 23 березня 1995 року [20, с. 94].

16–17 червня 1995 р. в Братиславі відбувся семінар міністрів культури країн Європи, організований Радою Європи та Міністерством культури Словацької Республіки. У ньому взяли участь офіційні делегації 40 держав. Українську делегацію склали в. о. Міністра культури України М. Яковина та радник Міністерства культури М. Стріха. Розглядалися питання вироблення спільних означень для загальноєвропейської культурної ідентичності, забезпечення культурної ідентичності етнічних та регіональних спільнот, державної культурної політики, загального ринку культурних цінностей тощо [16, арк. 1–12].

В червні 1995 року відбувся перший офіційний візит в Україну Голови Уряду Словацької Республіки В. Мечіара. В ході візиту відбулися його переговори з Головою українського Уряду Євгеном Марчуком. Під час переговорів було підписано пакет двосторонніх документів, які стали важливими доповненнями до вже створеної договірної бази між Україною і Словацькою Республікою [10, с. 111]. Серед них, зокрема, Угоди про співробітництво в галузі транспорту, прикордонних переходів і сполучень [21, арк. 1–5; 23, арк. 1–11; 24, арк. 1–8; 25, арк. 1–3; 26, арк. 1–3]; Угода про співробітництво між Міністерством економіки Словаччини і Міністерством зовнішніх економічних зв'язків України [22, арк. 1–2]. Обома прем'єр-міністрами були скріплені підписами Спільна українсько-словацька заява [19, арк. 1–3] і міждержавна Угода про співробітництво в галузі митної служби [27, арк. 1–5]. Значна частина підписаних документів була націлена на те, щоб створити максимально сприятливі умови для більш тісного співробітництва між обома державами, в тому числі й в міжнародному аспекті [2, с. 8–10; 10, с. 111–112; 31].

Станом на 1 червня 1995 року між Україною і Словацькою Республікою було підписано 21 документ про співробітництво, а в ході візиту прем'єр-міністра Словаччини в Україну в червні 1995 року ухвалено ще 8 документів, які зміцнювали фундамент політико-правових відносин між двома державами [6].

У червні 1995 року делегація Міністерства культури України (МК України) на чолі з в. о. міністра культури М. Яковиною взяла участь у відкритті 41-го традиційного фестивалю культури українців у м. Свиднику (Східна Словач-

чина). Було передано подарунки від Мінкультури України Союзу українців Словаччини та колективу Музею української народної культури. Відбулися численні зустрічі та розмови з представниками української громади Словаччини. У фестивальных заходах також брав участь фольклорний народний ансамбль “Іршава” із Закарпаття [16, арк. 1–12].

У липні 1995 року в Ужгороді відбулася установча конференція по створенню Закарпатського відділення Всеукраїнського товариства “Україна–Словаччина”. Учасники конференції обговорили і схвалили статут нової організації. Обрано правління обласного відділення [16, арк. 1–12].

22–23 січня 1996 р. відбувся робочий візит Прем’єр-міністра України Євгена Марчука до Словацької Республіки з участю керівників ряду міністерств і відомств [18, арк. 1–4]. Вони в резиденції Прем’єр-міністра Словаччини у Високих Татрах обговорили зі своїми словацькими партнерами спектр двосторонніх відносин, проблеми кооперації та інтеграції країн Центральної і Східної Європи. На зустрічі двох прем’єрів констатувалося, що за останні три роки між Україною і Словаччиною було укладено понад три десятки договорів різного характеру, які регулюють відносини двох сусідніх держав [32]. Станом на 1 січня 1996 року Словаччина вийшла на третє місце серед партнерів України у зовнішній торгівлі, відповідно Україна для Словаччини була дев’ятою [10, с. 112].

Разом з тим, документи першої половини 1990-х років говорять про складне становище української меншини, яке склалося у Словаччині, де проживає майже 40 тис. українців. Офіційний розподіл словацьких українців на русинів і українців проявився при переписі 1992 року, коли русинами назвали себе близько 17 тис. чоловік, а українцями – близько 15 тисяч. Зазначалося, що в Словаччині протистояння українців і русинів немає [7, спр. 8391, т. 1, арк. 80]. Має місце протистояння русинам-українцям, що об’єднані в “Союз русинів-українців Словаччини (СРУС)” та русинів, об’єднаних в організацію “Русинська оброда” (РО). В той час, коли РО обстоює окремішність “Русинської нації” та мови, монопольне представництво всіх русинів Словаччини і т. ін., СРУС веде активну роботу по недопущенню розколу українців Східної Словаччини, протистоїть розполовиненню української культурно-освітньої та конфесійної інфраструктури й пословаченню. 27 лютого 1995 р. у м. Братиславі була офіційно кодифікована “русинська мова”... [7, спр. 8391, т. 1, арк. 80].

Протягом першої половини 1990-х років в Україні та сусідніх з нею державах набула гостроти проблема русинства. Вона має багатогранні прояви в політичній, правовій, соціальній, культурній, етнічній, мовній та інших сфе-

рах. Зазначалося, що за умов демократизації життя в постсоціалістичних країнах постав і розширює свій вплив рух “політичного русинства”, що коренями своїми сягає давнього москвофільства та базується на позиціях про новий східнослов’янський русинський народ, окремішність русинської мови від української, на ідеї автономії Закарпаття у складі України або її створення в центрі Європи незалежної держави Рутенії (Русинії) за рахунок територій, на яких проживають русини. Було заявлено, що цей рух “... зачіпає інтереси цілісності Української держави, її зовнішньої політики та внутрішньої суспільної злагоди” [7, спр. 8391, т. 1, арк. 79].

Та, повертаючись до питання національних відносин та їхнього впливу на двосторонні міждержавні стосунки між Україною і Словаччиною, варто зауважити, що політичні вимоги прибічників “політичного русинства” призвели до загострення громадянського протистояння в українській громаді Словаччини, негативно позначилися на словацько-українських відносинах. Під час засідання першої Двосторонньої комісії з питань національних меншин, освіти і культури було погоджено, що з цих питань сторони покращать взаємне інформування та проведуть, у випадку необхідності, консультації з метою запобігання небажаним ускладненням, вироблення єдиних поглядів і позицій [1, с. 291–296; 17, арк. 3–4].

На жаль, взаємопорозуміння з цього питання в українсько-словацьких міждержавних відносинах у середині 1990-х років не було досягнуто, що мало певний негативний вплив на загальний стан і динаміку співробітництва двох країн. Як вважає А. Дулеба, попри офіційні заяви чільних державно-політичних діячів України і Словацької Республіки, що в стосунках обох країн немає спірних питань, в українсько-словацьких відносинах 1990-х років, принаймні, декілька разів саме з “русинського питання” виникала напруга... [33, с. 265].

Основною групою джерел для вивчення історії відносин між Україною та Словацькою Республікою періоду 90-х років ХХ століття – початку ХХІ століття є неопубліковані матеріали з українських та словацьких архівів, у тому числі центральних і регіональних архівних установ, поточних архівних збірок зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних відомств та в цілому державних структур різних рівнів двох країн. Конкретний фактичний матеріал щодо розвитку міжнародної двосторонньої співпраці міститься у документосховищах господарських, громадсько-політичних і громадських організацій та об’єднань, культурно-національних товариств, а також низки інших суб’єктів – безпосередніх учасників українсько-словацького співробітництва. Слід, однак, зазначити, що значна частина документів, які стосуються двосторонніх відносин між Україною та Словацькою Рес-

публікою (в переважній більшості) сконцентровані у фондах Управління державного архіву Міністерства закордонних справ України (далі УДА МЗС України). Варто зазначити, що в ньому найбільш повним чином представлена міжнародно-правова та договірна база українсько-словацького співробітництва. Кожен двосторонній документ тут виділено в окрему справу. Цікавим є те, що комплектація міжнародно-правових актів у архівних фондах МЗС України здійснюється у вигляді своєрідних пакетів документальних матеріалів різної міжнародно-правової і дипломатичної ваги – щоб дати більш цілісну картину укладення і набуття чинності для кожного конкретного документу.

Систематизація документального матеріалу в архіві зовнішньополітичного відомства України здійснюється в основному за хронологічним принципом. Групування документів в Управлінні державного архіву МЗС України ведеться також і за характером та рівнями співробітництва. Наприклад, окремим підрозділом виділяються договори і угоди між міністерствами двох країн.

В цілому, документальні матеріали, які зберігаються в УДА МЗС України дають найбільш повну картину становлення, розширення і вдосконалення міжнародно-правової, договірної бази українсько-словацького співробітництва в 1990-ті роки. У системі міжнародних стосунків української держави, в тому числі з Словаччиною, МЗС України та його архівне управління (УДА МЗС України) виконують роль своєрідного депозитарію всіх міжнародно-правових актів, які стосуються зовнішніх відносин. Тому цілком вірно можна відзначити, що тут знаходиться головна і цілісна збірка основних документів з питань українсько-словацького співробітництва. Основна маса їх зосереджена у Фонді № 2 – “Двосторонні договори і угоди”. Але, разом з тим, не можна вважати й те, що наявні в УДА МЗС України договори, угоди, протоколи, меморандуми, заяви, конвенції тощо є абсолютно вичерпним зібранням двосторонніх документів. Наприклад, в МЗС України не зберігаються і навіть не завжди реєструвалися в 90-ті роки ХХ ст. угоди про співробітництво між окремими регіонами України і Словаччини. Тим більше, тут немає і не може бути великої маси договірних документів про безпосередню співпрацю конкретних господарських суб’єктів українсько-словацького співробітництва за минуле десятиріччя.

Як бачимо з вищенаведеного матеріалу, в УДА МЗС України зберігаються головні міжурядові та міжвідомчі документи і про налагодження українсько-словацького політичного, економічного, науково-технічного, освітнього, культурного та іншого співробітництва впро-

довж 1990-х років. Та додаткову інформацію про життя української громади в Словаччині, їхньої культури, освіти, видавничої діяльності, зв’язків з закордоном, релігійних питань, діяльності організацій Союзу русинів-українців Словацької Республіки та “Русинської оброди”, Міжурядових комісій з проблемних питань становища та співробітництва в двосторонніх взаєминах (культурне, освітнє, наукове) тощо ми можемо знайти у Фонді 1 – “Справи постійного зберігання (документи основної діяльності)” [11]. Так, за 1995 рік знайомимось з наступними матеріалами Управління культурного та гуманітарного співробітництва, такими як: “Питання культурних зв’язків з закордоном (загальне)” [11, спр. 8066]; “Угоди з питань культурного співробітництва та їх виконання” [11, спр. 8067]; “Листування, пов’язане з діяльністю українських товариств дружби та культурних зв’язків з зарубіжними країнами” [11, спр. 8068]; “Питання видання друкованих видань, обміну та забезпечення ними” [11, спр. 8071]; “Питання літератури. Поїздки українських письменників за кордон та приїзд іноземних письменників в Україну [11, спр. 8072]; “Гуманітарні питання” [11, спр. 8079]; “Питання театру, музики, образотворчого мистецтва, кіно, радіо, телебачення, фото (загальне)” [11, спр. 8080] тощо [11].

Якщо взяти 1996 рік, то питання, які нас цікавлять, можна більш глибоко дослідити в таких справах: “Релігійні питання (загальне)” (Т. 1–2) [11, спр. 8377; спр. 8378]; “Релігія, церква” [11, спр. 8385]; “Українці за межами України” (Т. 1–2) [11, спр. 8379; спр. 8380]; “Питання культури” [11, спр. 8382]; “Довідки з культурно-освітніх та гуманітарних питань (загальне)” [11, спр. 8386]; “Питання культурних зв’язків з закордоном (загальне)” (Т. 1–2) [11, спр. 8387; спр. 8388]; “Угоди з питань культурного співробітництва та їх виконання” [11, спр. 8389]; “Питання національних меншин (загальне)” (Т. 1–2) [11, спр. 8391; спр. 8392]; “З’їзди, конференції та симпозиуми з питань науки і культури, виставки, ювілеї (загальне)” (Т. 1–2) [11, спр. 8394; спр. 8395]; “Наукове співробітництво, навчальні й освітні питання. Поширення й вивчення української мови за кордоном” (Т. 1–2) [11, спр. 8397; спр. 8398]; “Гуманітарні питання (загальне)” [11, спр. 8399].

Та не менш вагомий матеріал про двостороннє культурне співробітництво між Україною і Словацькою Республікою знаходиться також в поточному архіві Міністерства культури і туризму України (далі МКТ України) та внутрішніх архівах його відділів: Відділу культури етносів України та української діаспори МКТ і Відділу взаємодії з міжнародними організаціями, забезпечення культурних програм та європейського співробітництва МКТ України (м. Київ) тощо.

1. Алмашій В. Створення та діяльність українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти і культури (1990-ті роки). – С. 291–296 // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Міжвідомчий збірник наукових праць. Випуск 17 / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2008. – 355 с.
2. Алмашій В. Українська громада в Словаччині через призму документів Архіву МЗС України. – С. 5–11 // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія. Випуск 18. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Ціна свободи й незалежності: трансформація політичних систем в країнах Центральної та Південно-Східної Європи до та після 1989–1991 рр.” / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. Вегеш, С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. – Ужгород: Вид-во УжНУ “Говерла”, 2007. – 290 с.
3. Алмашій В. В. Передумови та початок діяльності Двосторонніх міждержавних українсько-словацької та українсько-угорської комісій з питань національних меншин, освіти і культури в першій половині 90-их рр. XX ст. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія. Випуск 20. – Ужгород: Вид-во УжНУ “Говерла”, 2008. – С. 78–84.
4. Антонюк О. В. Етнокультурна політика в Україні. – С. 42–49 / Міністерство України у справах національностей, міграції та культур. Інформаційний бюлетень № 3. [Голова редакційної колегії О. В. Голицький.] Виходить 1 раз на квартал. 1-ий рік видання. – Київ. Вересень 1995. – 93 с.+ 3 с.
5. Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною та Словацькою Республікою (29 червня 1993 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 330. – Арк. 1–15.
6. Закон і бізнес. – 1995. – 21 червня.
7. Інформація про ситуацію, що склалася навколо питання про так звану “Підкарпатську Русь”. – Арк. 78–81 // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Матеріали основного фонду. – Фонд 1. – Опис 4. – Управління культурного та гуманітарного співробітництва. – Справа 8391. Питання національних меншин. – Т. 1. – 1996. – Арк. 1–189.
8. Кабінет Міністрів України: “Розпорядження № 20220/34 від 28 листопада 1994 року за підписом Віце-прем'єр-міністра України І. Ф. Кураса” (До листа Міністерства у справах національностей, міграції та культур від 24.11.94 р. № 10–138/2). Номер аркуша не вказаний, приєднаний до Арк. 61 // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Матеріали основного фонду. – Фонд 1. – Опис 4. – Управління культурного та гуманітарного співробітництва. – Справа 7623. Національні меншини. – 1994. – Арк. 1–66.
9. Конституція Словацької Республіки // Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С. Головатий. – К.: Укр. Правн. Фундація. Вид-во “Право”, 1996. – С. 448–449.
10. Король І. Українсько-словацьке співробітництво в контексті міжнародних відносин на зламі XX–XXI століть // Carpatica-Carpatica. Випуск-17. Українсько-словацькі взаємини в галузі історії, літератури та мови. – Ужгород, 2002. – С. 108–121.
11. МЗС України. Управління державного архіву МЗС України // Матеріали основного фонду. – Фонд 1. – Опис 4. – Управління культурного та гуманітарного співробітництва.
12. Міністерство України у справах національностей, міграції та культур. Віце-прем'єр-міністру України І. Ф. Курасу. Лист (інформація) від 24.11.1994 р. за підписом заступника Міністра С. Бритченко. – Арк. 61 // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Матеріали основного фонду. – Фонд 1. – Опис 4. – Управління культурного та гуманітарного співробітництва. – Справа 7623. Національні меншини. – 1994. – Арк. 1–66.
13. Політика і час. – 1993. – № 8.
14. Посольство України в СР. Проблеми української національної меншини у Словацькій Республіці (довідка) від 12 березня 1994 року за підписом Посла П. Сардачука. – Арк. 24–29 // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України // Матеріали основного фонду. – Фонд 1. – Опис 4. Управління культурного та гуманітарного співробітництва. – Справа 7623. Національні меншини. – 1994. – Арк. 1–66.
15. Приходько В. Чехословаччина і розвиток українсько-словацьких взаємовідносин: проблеми історіографії (1918–1998) // Закарпаття в складі Чехословаччини: проблеми відродження і національного розвитку. – Ужгород, 1999; Приходько В. Українсько-словацькі відносини на сучасному етапі в контексті ідей слов'янської єдності // Ідеї слов'янської єдності та суспільна думка на Закарпатті в XIX–XX ст. – Ужгород, 1999.
16. Про культурне співробітництво України з Словаччиною (1993–1996) // Поточний архів Міністерства культури України. – Управління міжнародних зв'язків. – Папка “Словаччина”. – Арк. 1–12.
17. Протокол Першого засідання Двосторонньої українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти і культури (підписаний 9 лютого 1995 р. у м. Києві) // Закарпатська обласна державна адміністрація. Поточний (внутрішній) архів Відділу у справах національностей та релігій Зака-

- рпатської ОДА. – Арк. 1–5.
18. Протокол робочої зустрічі Прем'єр-міністра України Євгена Марчука і Голови Уряду Словацької Республіки Владіміра Мечіара (23 січня 1996 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 893. – Арк. 1–4.
  19. Спільна заява Прем'єр-міністра України Євгена Марчука і Голови Уряду Словацької Республіки Владіміра Мечіара (15 червня 1995 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 629. – Арк. 1–3.
  20. Туряниця В. Стан, проблеми реалізації конституційних прав і свобод українською національною меншиною в Словаччині і словацькою в Україні та шляхи їх розв'язання // *Carpatica-Karpatika*. Випуск-17. Українсько-словацькі взаємини в галузі історії, літератури та мови. – Ужгород, 2002. – С. 86–100.
  21. Угода між Міністерством зв'язку України та Міністерством транспорту, зв'язку і телекомунікацій Словацької Республіки про співробітництво у галузі поштового і електронного зв'язку (15 червня 1995 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 614. – Арк. 1–5.
  22. Угода між Міністерством зовнішньоекономічних зв'язків України та Міністерством економіки Словацької Республіки про співробітництво (15 червня 1995 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 613. – Арк. 1–2.
  23. Угода між Урядом України та Урядом Словацької Республіки про залізничне сполучення через державний кордон (15 червня 1995 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 616. – Арк. 1–11.
  24. Угода між Урядом України та Урядом Словацької Республіки про міжнародне автомобільне сполучення (15 червня 1995 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 618. – Арк. 1–8.
  25. Угода між Урядом України та Урядом Словацької Республіки про принципи співробітництва та умови взаємовідносин в галузі транспорту (15 червня 1995 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 632. – Арк. 1–3.
  26. Угода між Урядом України та Урядом Словацької Республіки про пункти пропуску через спільний державний кордон (15 червня 1995 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 638. – Арк. 1–3.
  27. Угода між Урядом України та Урядом Словацької Республіки про співробітництво і взаємодопомогу в галузі митної справи (15 червня 1995 р.) // МЗС України. Управління державного архіву МЗС України / Фонд 2 (Двосторонні договори і угоди). – Розділ Словаччина, Словацька Республіка. – Справа 628. – Арк. 1–5.
  29. Україна на міжнародній арені // Збірник документів і матеріалів. 1991–1995. У двох книгах. – Кн. 1, 1998. – С. 297.
  30. Урядовий кур'єр. – 1993. – 1 липня.
  31. Урядовий кур'єр. – 1994. – 24 лютого.
  32. Урядовий кур'єр. – 1995. – 17 червня.
  33. Урядовий кур'єр. – 1996. – 25 січня.
  34. Duleba A. Ukrajina a Slovensko. Geopolitické charakteristiky vývinu a medzinárodné postavenie Ukrajiny. Implikácie pre Slovensko. – Prvé vydanie. Vydala a vytlačila VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. – Bratislava, 2000. – 402 strán, 9 map.
  35. Materiály o postavení národnostných menšín // Diplomatický archiv ministerstva zahraničných vecí SR. – Arch. fond: Zastupiteľský úrad SR. – Kijev. Karton č. 6. Rok 1990–1997. A. j. 352–101, 1993. – S. 1–3.

РЕЗЮМЕ
ИСТОЧНИКИ К ИЗУЧЕНИЮ УКРАИНСКО-СЛОВАЦКОГО
СОТРУДНИЧЕСТВА В ОБЛАСТИ МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ
(1994–1996 гг.)

Алмаший В. В. (Ужгород)

В статье на основании проведенной исследовательской работы в ряде архивных учреждений даётся характеристика ряда источников по освещению украинского вопроса в Словакии в середине 90-х годов XX века. Обращается внимание на некоторые новые документы, дающие дополнительную информацию о подготовке и проведении первого заседания Межправительственной украинско-словацкой комиссии по вопросам национальных меньшинств, образовательных, культурных и научных связей. Также освещаются некоторые вопросы двухстороннего межгосударственного и межведомственного сотрудничества в вышеуказанный период.

Ключевые слова: источники, украинский вопрос, национальные меньшинства, украинско-словацкая комиссия, Украина, Словакия.

SUMMARY
THE STUDY OF SOURCES OF UKRAINIAN-SLOVAKIAN COLABORATION IN
THE SPHERE OF INTERNATIONAL RELATIONSHIP (1994–1996)

V. Almashiy (Uzhhorod)

The article contains the characteristics of the Ukrainian question in Slovakia of the mid 90 ies of the XXth century on the bases of the archive establishments research. The main attention is paid to new documents which contain additional information of the preparation and duration of the I st Ukrainian-Slovakian Comission of the national minorities, educational and scientific relations. It enlightens the separate points of the interstate bilateral coloboration in the dated period.

Key words: sources, Ukrainian question, national minorities, Ukrainian-Slovakian Comission, coloboration, Ukraina, Slovakia.